

Henkisen Huollon toimintaohje seurakunnille 2024

Sisällys

Johdanto	3
1. Kokonaisturvallisuus ja kirkko.....	3
2. Kirkon henkinen huolto	5
3. Auttamisen ketju	6
4. Psykososiaalinen tuki ja viranomaisyhteistyö.....	7
5. Henkisen huollon organisointi	8
5.1. Suunnittelu	8
5.2. Organisaatorakenne	9
6. Henkisen huollon valmiusryhmän toiminta.....	10
6.1. Hälytys.....	10
6.2. Päivystys	11
6.3. Tilanteessa.....	11
6.4. Toiminta onnettomuuspaikalla.....	12
6.5. Jälkityö.....	12
7. Eettiset periaatteet henkisen huollon työntekijälle.....	13

Johdanto

Suomalaisessa kokonaisturvallisuuden mallissa yhteiskunnan kriisinkestävyys rakennetaan yhteistyöllä. Viranomaisilla, elinkeinoelämällä, järjestöillä ja kansalaisilla on omat tehtävänsä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisessa. Kirkot ja uskonnolliset yhteisöt ovat keskeisiä toimijoita, kun kyse on yhteiskunnan turvallisuudelle välttämättömän henkisen kriisinkestävyuden vahvistamisesta.

Evankelis-luterilaisen ja ortodoksisen kirkon sekä muiden uskonnollisten yhdyskuntien rooli henkisen tasapainon ja hyvinvoinnin vahvistajina on tunnustettu yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa. Kirkkojärjestys ja kirkkolaki ohjaavat seurakuntia valmiussuunnitteluun ja varautumiseen, jotta kirkon henkistä kriisinkestävyttä vahvistavat keskeiset toiminnot toteutuvat häiriöttömästi niin normaali- kuin poikkeusoloissa. Henkinen huolto ja kriisin uhreista huolehtiminen on kirkon lakisääteinen tehtävä.

Kirkon henkinen huolto on psykososiaalisen tuen ja turvan antamista kriisin uhreille ja kaikille, joita kriisi koskettaa. Seurakuntien ylläpitämät henkisen huollon (HeHu) valmiusryhmät toimivat osana yhteiskunnan psykososiaalisen tuen kokonaisuutta onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

Tämä ohje on laadittu tukemaan hiippakuntien ja seurakuntien HeHu-toiminnan järjestäytymistä. Ohjetta voidaan käyttää perustana paikallisille ohjeistuksille.

1. Kokonaisturvallisuus ja kirkko

Yhteiskunnan kriisinkestävyys on keskeinen tekijä kansallisessa turvallisuudessa ja se perustuu viranomaisten veloitteeseen suoriutua tehtävistään kaikissa olosuhteissa, mukaan lukien normaaliolojen häiriötilanteet ja poikkeusolot. Varautumisen ensisijaisena tavoitteena on ennaltaehkäistä häiriö- ja kriisitilanteiden syntyminen sekä kehittää kykyä hallita näitä tilanteita ja niiden seurauksia tehokkaasti. Tämä varautuminen kattaa sekä yksittäisten toimijoiden häiriönsietokyvyn varmistamisen että laajemman yhteiskunnallisen tason varautumisen.

Keskeisen perustan yhteiskunnalliselle varautumiselle muodostaa valtioneuvoston periaatepäätöksenä annettu yhteiskunnan turvallisuusstrategia (2017). Strategiassa määritellään yhteiskunnan elintärkeät toiminnot, joiden jatkuminen on pystyttävä takaamaan kaikissa olosuhteissa. Yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan kokonaisturvallisuuden toimintamallilla, jossa turvallisuus luodaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä. Kun yhteiskunnan perustoiminnot ovat kunnossa, kriisistä voidaan palata normaalielämään sujuvasti.

Kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen tehtävät sijoittuvat turvallisuusstrategiassa elintärkeiksi toiminnoiksi luokiteltujen henkisen kriisinkestävyuden sekä väestön toimintakyvyn ja palvelujen sektoreihin. Henkinen kriisinkestävyys tarkoittaa yksilöiden, yhteisöjen ja

kansakunnan kykyä kestää kriisitilanteiden henkiset paineet ja selviytyä niiden vaikutuksilta. Hyvä henkinen kriisinkestävyys edistää kriiseistä toipumista. Toteuttaessaan perustehtäväänsä kirkko tukee kansalaisten henkistä kriisinkestokykyä.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategiassa kuvataan hengellisten yhteisöjen ja järjestöjen tehtävää kokonaisturvallisuudelle elintärkeän henkisen kriisinkestävyyden rakentamisessa. Strategiassa turvataan evankelisluterilaisen ja ortodoksisen kirkon sekä muiden uskonnollisten yhdyskuntien edellytykset toimia väestön henkisen tasapainon ja hyvinvoinnin vahvistajina sekä mahdollisuudet

- ylläpitää hengellistä toimintaa
- *osallistua ihmisten henkiseen huoltoon osana yhteiskunnan psykososiaalisen tuen kokonaisuutta*
- *osallistua kriisien uhrien auttamiseen kaikissa turvallisuustilanteissa*

Turvallisuusstrategiassa määritellyn yhteiskunnallisen vastuun lisäksi kirkon oma lainsäädäntö velvoittaa kirkkoa tarjoamaan henkistä huoltoa kriisin uhreille. Kirkkojärjestys ohjaa seurakunnan ja sen jäsenten avun antamista erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta (KJ 3 §24). Kirkon työntekijöiden perustehtäviin kuuluu aina kriiseihin joutuneiden ihmisten tukeminen, ja kirkkolaki velvoittaa jokaista seurakuntaa varautumaan henkisen huollon tarjoamiseen kriisitilanteessa (KL 11 §3). Henkisen huollon suunnitelma on osa valmiussuunnittelun kokonaisuutta seurakunnissa, seurakuntayhtymissä ja hiippakunnissa.

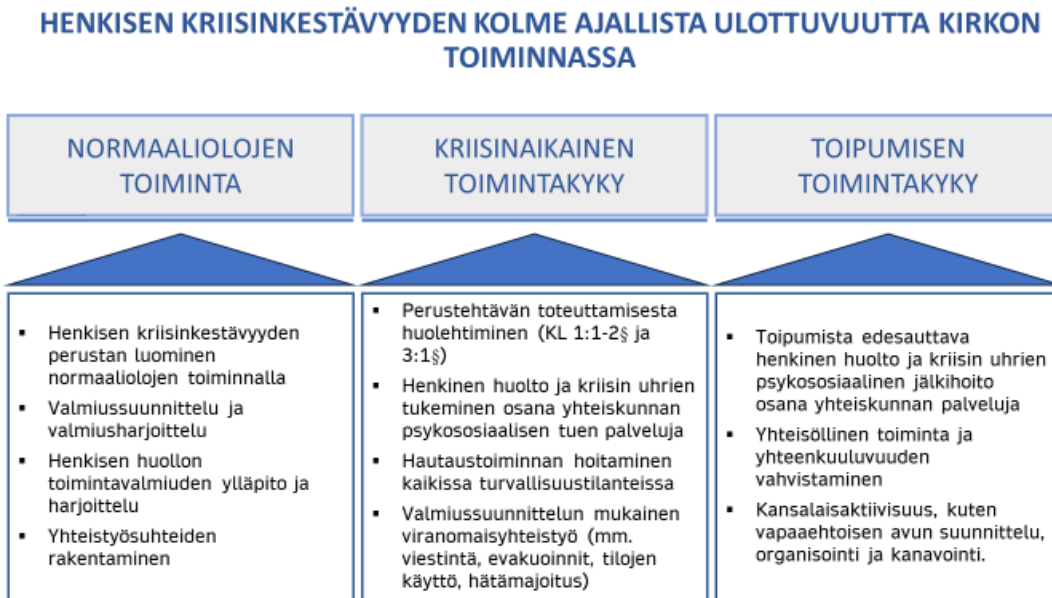
Varautumisella varmistetaan seurakuntien tehtävien mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, ja sen perustana on ajan tasalla oleva, uhkamallit huomioiva riskien arviointi. Uhkiin ja häiriötilanteisiin varautumisen yleiseen prosessiin luetaan kuuluvaksi ennakointi, suunnittelu, toiminta ja palaute. Varautumistoimenpiteisiin luetaan valmiussuunnittelu, jatkuvuudenhallinta, etukäteisvalmistelut, koulutus sekä valmiusharjoitukset.

Viestinnän ja tietojen käsittelyn suunnittelu kuuluu myös oleellisesti varautumiseen. Oikea-aikaisella viestinnällä lisätään luottamusta viranomaisten toimintaan sekä ylläpidetään osaltaan yhteiskunnan kriisinkestävyttä. Varautumiseen kuuluu keskeisesti myös varautumista koskevien ohjeiden antaminen.

Kirkon varautumista ohjaavat kirkkolaki, valmiuslaki ja pelastuslaki, jotka velvoittavat seurakuntia valmiussuunnitteluun ja poikkeusolojen toiminnan etukäteisvalmisteluun. Toimintakyky kriisissä edellyttää, että kirkon palvelut toimivat normaalioloissa ja kriisitoimintaa harjoitellaan. Tuomiokapitulit johtavat ja valvovat seurakuntien varautumista.

Evankelis-luterilaisen kirkon seurakunnat, seurakuntayhtymät ja tuomiokapitulit laativat valmiussuunnitelmansa kiinteässä yhteydessä kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa. Erityistehtävänä seurakunnilla on huolehtia hautausmaiden ylläpidosta kaikissa turvallisuustilanteissa.

Uskonnollisten yhteisöjen lisäksi henkisen tuen palveluista huolehtivat monet järjestöt, joilla on mielenterveyteen, kriisipalveluihin ja hyvinvointiin liittyviä toimintoja. Näihin kuuluu sekä ammatillisuuteen että vapaaehtoisuuteen perustuvia palveluja. Verkostoituminen ja yhteistoiminta muiden toimijoiden kanssa on oleellinen osa yhteistä työtä kriisinkestävyyden vahvistamiseksi.

2. Kirkon henkinen huolto

Kirkon henkisen huollon tehtävänä on antaa onnettomuuksissa ja kriiseissä henkistä ja psykososiaalista tukea sitä tarvitseville. Psykososiaalinen tuki on kokonaisvaltaista psyykkistä, sosiaalista ja henkistä tukea, jonka tarkoituksena on edistää ihmisen selviytymistä ja toipumista traumaattisen kriisin eri vaiheissa. Henkinen huolto on luonteeltaan läsnäoloa, ahdistuksen kohtaamista ja palvelua. Tukea annetaan tarvittaessa myös pelastustyöhön osallistuvalla henkilöstöllä ja kaikille, joita tapahtuma on koskettanut.

Kirkon henkinen huolto toimii viranomaisten apuna osana suomalaisen yhteiskunnan psykososiaalisen tuen järjestelyjä. Henkisen huollon valmiusryhmät (HeHu-ryhmät) ovat moniammatillisia psykososiaalisen tuen yhteistyöryhmiä, joiden jäsenet ovat seurakunnan koulutettuja työntekijöitä. Niitä johtavat kapitulien ja seurakuntien nimeämät vastuhenkilöt.

Sosiaali- ja kriisipäivystys hälyttää HeHu-ryhmän psykososiaaliseen auttamistyöhön tarpeen mukaan. Hälytykseen vastanneet HeHu-ryhmän jäsenet liittyvät osaksi viranomaisten ja järjestöjen muodostamaa tukiverkostoa, joka tarjoaa akuuttia psykososiaalista tukea sosiaali- ja kriisipäivystyksen ohjauksessa. Joissakin erityistilanteissa auttamispyyntö voi tulla myös seurakunnan kirkkoherralta tai tuomiokapitulilta paikallisen onnettomuuden yhteydessä tai muussa kriisiosaamista vaativassa tilanteessa.

Seurakuntien hengellisen ja diakonisen työn tarve voi korostua onnettomuus- ja kriisitilanteissa, jolloin hengelliset ja eksistentiaaliset kysymykset nousevat usein esille. Kriisi huomioidaan kirkon säännöllisessä toiminnassa, ja tilaisuuksia järjestetään tarpeen mukaan niille, joita kriisi on koskettanut. Tällaisia nopeasti organisoitavia tilanteita voivat olla esimerkiksi mahdollisuus tulla kirkkoon hiljentymään, suruhartaus kirkossa tai työpaikalla, tai hiljainen hetki oppilaitoksessa. Tilaisuuksien sisältö ja toteutus harkitaan tilanteen mukaan. Kirkkoherra huolehtii seurakuntansa henkistä huoltoa tukevien toimintojen järjestämisestä häiriö- ja kriisitilanteissa yhteistyössä viranomaisten kanssa.

Läsnäolo, kohtaaminen, turvallisten tilojen tarjoaminen ja kristillisen toiminnan toteuttaminen ovat seurakunnan päivittäiseen toimintaan luontevasti sopivia tukimuotoja. Muita tarvittavia toimia organisoidaan paikallisseurakunnassa kirkkoherran johdolla ja osallistutaan hädässä olevien ihmisten tukemiseen osana muuta auttajaverkostoa. Tilannekuvan ajantasaisuus ja yhteydet muihin toimijoihin ylläpidetään viestimällä sovittujen vastuuhenkilöiden kesken.

Kirkko tarjoaa keskusteluapua puhelimesta ja verkossa. Kirkon keskusteluapu päivystää joka ilta Palvelevan puhelimen ja chatin kautta. Kirkon keskusteluavun palveluissa on mahdollista käsitellä kriisin tuottamia kokemuksia ja tunteita myös jälkikäteen.

3. Auttamisen ketju

Ensimmäinen viranomaisen auttamisen ketjussa on hätäkeskuslaitos, jonka toimenpiteillä eri viranomaisten hälytysluonteinen toiminta käynnistyy. Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on ottaa vastaan ensihoidolle, pelastus- ja poliisitoimelle sekä sosiaali- ja kriisipäivystykselle kuuluvia hätäilmoituksia sekä muita ihmisten, ympäristön ja omaisuuden turvallisuuteen liittyviä ilmoituksia.

Kenttäviranomaiset ja niiden tehtävät:

Ensihoidon tehtävänä on äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan kiireellisen hoidon antaminen ja tarvittaessa potilaan kuljettaminen hoitoyksikköön. Ensihoitajat tutkivat potilaan kohteessa ja tekevät arvion, onko ambulanssikuljetukselle tarvetta.

Pelastustoimen tehtäviin kuuluvat pelastustoiminta, onnettomuuksien ennalta ehkäisy ja väestönsuojelu. Onnettomuustilanteissa pelastustoimen tehtäviin kuuluu onnettomuuden uhrien ja vaarassa olevien ihmisten suojaaminen ja pelastaminen.

Poliisin tehtävä on varmistaa ihmisten ja ympäristön turvallisuus kaikissa tilanteissa ja kaikkina aikoina.

Sosiaali- ja kriisipäivystyksen tehtävä on antaa kiireellistä hoivaa, turvaa ja apua sitä tarvitseville ihmisille ja tehdä akuuttia kriisityötä traumaattisissa tilanteissa. Sosiaali- ja kriisipäivystys toimii hyvinvointialueilla yhteistyössä

ensihoidon, terveydenhuollon, pelastustoimen, poliisin ja muiden toimijoiden kanssa tarpeen mukaan.

Sosiaalihuoltolaki 3 luku 29a§:

Sosiaalipäivystys toteuttaa psykososiaalista tukea kiireellisissä tilanteissa yhdessä terveydenhuollon kanssa. Sosiaalipäivystys vastaa kiireellisissä tilanteissa psykososiaalisen tuen ensivaiheen johtamisesta ja yhteen sovittamisesta.

Sosiaali- ja kriisipäivystys vastaa kiireellisissä tilanteissa psykososiaalisen tuen ensivaiheen johtamisesta ja yhteen sovittamisesta. Koska sen vastuulla on koordinoita kriisitilanteissa tarjottavaa akuuttia psykososiaalista tukea, sosiaali- ja kriisipäivystys on kirkon Henkisen huollon -ryhmälle tärkein yhteistyökumppani. Sosiaali- ja kriisipäivystyksen toiminta on osa hyvinvointialueen valmiussuunnittelussa määritettyä valmiutta.

Sosiaali- ja terveysministeriö on nimennyt Vantaan ja Keravan sosiaali- ja kriisipäivystyksen vastaamaan psykososiaalisen tuen valtakunnallisesta koordinoinnista. Ministeriö voi antaa sille tehtäviä suuronnettomuuksissa tai muissa poikkeustilanteissa. Tehtävissä päivystys voi joko koordinoita laaja-alaista psykososiaalista tukea tai tukea paikallisia toimijoita.

4. Psykososiaalinen tuki ja viranomaisyhteistyö

Kirkon henkisen huollon ryhmällä on päivystysjärjestelmä, jonka kautta sosiaali- ja kriisipäivystys voi hälyttää HeHu-ryhmän tuekseen. Kun viranomaiset arvioivat tarvitsevansa täydentävää tukea, he hälyttävät HeHu-ryhmän. Tarve voi liittyä lyhyt- tai pitkäkestoiseen kriisitilanteeseen, joka voi olla päivittäis-, keskisuuri- tai suuronnettomuus. Paikallisen sopimisen avulla voidaan tarkemmin määritellä, millaisissa tilanteissa HeHu-ryhmää voi pyytää avustamaan.

Pyynnön tultua HeHu-päivystäjä hälyttää tarvittavan määrän ryhmäläisiä, jotka lähtevät sovitulla aikataululla paikalle. Samalla nimetyt HeHu-työntekijät siirtyvät sosiaali- ja kriisipäivystyksen johdettaviksi. Kun HeHu-työntekijöitä lähtee hälytystehtävään, on tärkeää taata sujuva tiedonkulku oman seurakunnan johtohenkilöiden kanssa.

Sosiaali- ja kriisipäivystys määrittelee suuronnettomuuden muita viranomaisia laajemmin, sillä sen uhrikäsite on laajempi. Psykososiaalista tukea tarvitsevien määrä voi olla suuri, vaikka pelastuksen ja lääkinnän osalta uhreja on vähän. Myös silminnäkijät ja muut altistuneet voivat olla psykososiaalisen tuen tarpeessa. Psykososiaalisen tuen kannalta suuronnettomuustilanteet ovat haasteellisia, koska kriisiavun tarvetta on paljon samanaikaisesti ja psyykkisen ensiavun eli shokkivaiheen kriisiavun tarve korostuu. Keskisuuri tai paikallinenkin onnettomuus saattaa vaatia laajaa kriisiapua ja psykologista ensiapua suurelle joukolle ihmisiä samanaikaisesti.

Onnettomuus- ja kriisitilanteissa psykososiaalinen tuki on laaja-alaista ihmisten auttamista. Se sisältää psyykkisen tuen lisäksi käytännön avun, joilla varmistetaan yhteydenpito uhrien ja heidän läheistensä välillä, sekä huolehditaan perustarpeista kuten majoituksesta, ruokahuollosta ja vaatetuksesta. Tehtävät onnettomuuspaikalla vaihtelevat tilanteen ja

hetkittäisen tarpeen mukaan, ja niitä tehdään usein myös ohjatusti työparina viranomaisen tai vapaaehtoistoimijan kanssa. Olennaista onnettomuustilanteessa on itse pysyä rauhallisena ja varmistaa suojaa ja turvaa niille, joita tilanne on järkyttänyt.

5. Henkisen huollon organisointi

5.1. Suunnittelu

Henkisen huollon organisointi on osa valmiussuunnittelua, josta vastuu on seurakunnilla, seurakuntayhtymillä sekä rovastikunnilla ja tuomiokapitulilla. Hiippakunnan henkisen huollon kokonaisuus suunnitellaan ja muokataan tuomiokapitulin johdolla yhteensopivaksi hyvinvointialueiden rakenteiden ja toimintojen kanssa. Tuomiokapituli vastaa, että toiminta soveltuu hiippakuntien alueellisiin tarpeisiin ja hyvinvointialueiden erityispiirteisiin.

Henkisen huollon konkreettinen toiminta suunnitellaan ensisijaisesti yhteistyössä sosiaali- ja kriisipäivystyksen kanssa. Oleellista on varmistaa, että seurakuntien tarjoama apu on tarkoituksenmukaista ja täydentää muita paikallisia avunantajia tilanteissa, joissa viranomaisten psykososiaalisen tuen resurssit eivät riitä. Yhteistyöstä on sovittava alueellisen toimintaympäristön ja paikallisten resurssien mukaisesti.

Jos seurakuntien resurssit mahdollistavat, voidaan HeHu-ryhmän hälyttämisestä apuun sopia suuronnettomuustilanteiden lisäksi myös keskisuurissa ja päivittäisonnettomuuksissa. Mukana suunnittelussa ja arvioinnissa voi olla myös pelastustoimi ja poliisi. Kokonaisuudessa on tärkeää huomioida myös muut kriisiapua ja psykososiaalista tukea tarjoavat järjestöt yhteistyökumppaneina.

Luotu yhteistoimintamalli kirjataan HeHu-alueen seurakuntien valmiussuunnitelmiin. Tuomiokapitulin tehtävä on koordinoida toimintaohjeiston laatimista yhdessä seurakuntien kanssa. Jokainen seurakunta päättää omien työntekijöidensä nimeämisestä toimintaan, jota koordinoidaan alueellisesti. Yhteistoiminnan organisointi sekä HeHu-ryhmän laajuus ja kokoonpano suunnitellaan tarkoituksenmukaisiksi paikallisten olosuhteiden ja resurssien pohjalta. HeHu-ryhmän päivistysvalmius mitoitetaan alueellisiin tarpeisiin ja vastuuhenkilöt valitaan seurakuntien kanssa yhteisneuvotteluissa alueellisesti sovitulla tavalla.

Alueellista henkisen huollon toimintamallia rakennettaessa sovitaan toiminnan integroitumisesta osaksi viranomaisten kriisityötä ja psykososiaalisen tuen palveluja. Hälytysjärjestelmästä sovitaan vastuuviranomaisten kanssa. Yhteistyön näkökulmasta tavoitteena on, että kunkin hyvinvointialueen viranomaistoimijoilla on alueellaan vain yksi HeHu-päivistysnumero tai muu hälytysjärjestelmä. Hälytysjärjestelmä suunnitellaan yhteisvastuullisesti niin, että päivistysjaksojen kesto on tarkoituksenmukainen ja päivistys voidaan toteuttaa ympärivuorokautisesti hyvinvointialueella.

Paikallinen sopiminen korostaa yhteistyösuhteiden merkitystä. Toimivista rakenteista ja suhteista toimijoiden kesken on pidettävä yhteisvastuullisesti huolta. On varmistettava, että sitoumukset, roolit ja prosessit ovat selkeät kaikille toimijaosapuolille, mikä voidaan vahvistaa kirjallisella sopimuksella tai yhteistyömuistiolla. HeHu-toiminta on tärkeä yhteistyömuoto

muille viranomaisille, sillä seurakuntien työntekijöiden osaamista psykososiaalisen tuen ammattilaisina tarvitaan.

5.2. Organisaatorakenne

Henkisen huollon alueelliset ryhmät ovat itsenäisiä. HeHu-alueen seurakunnat nimeävät ryhmän toiminnalle vastuuhenkilöt. Alueelliset ryhmät sitoutuvat valtakunnallisiin HeHu-periaatteisiin, joilla taataan toiminnan laatu koko maassa. Yhtenäiset toimintatavat helpottavat yhteistyötä ryhmien välillä. HeHu-ryhmät ylläpitävät tuomiokapitulin tukemana yhteistyöverkostoa viranomaisten, kriisityön toimijoiden ja paikallisten seurakuntien kanssa. Kirkkohallitus tukee toimintaa kokonaiskirkollisesti.

Henkisen huollon toimintaan nimetyt henkilöt ovat tehtävään soveltuvia ja koulutettuja seurakuntien työntekijöitä. Osallistuminen HeHu-toimintaan on virkatehtävä ja siinä toimitaan virkavastuulla. Työntekijät toimivat sovitun työnjaon mukaan HeHu-organisaatioissa. HeHu-ryhmäläisistä osa nimetään operatiivisen toiminnan johtajiksi.

Hiippakunnan HeHu-yhteyshenkilö vastaa hiippakunnan HeHu-ydinryhmän toiminnasta. Ydinryhmään kuuluvat alueelliset henkisen huollon koordinaattorit hiippakunnan alueella. Ydinryhmän tehtävänä on edistää alueellisten ryhmien työtä, tukea koulutusta ja työnohjausta, sekä kehittää hiippakunnan henkisen huollon yhteistoimintaa. Hiippakunnan HeHu-yhteyshenkilö voi edustaa hiippakuntaa yksin tai yhdessä alueellisten koordinaattorien kanssa viranomaisneuvotteluissa. Kirkkohallitus ohjaa HeHu-toimintaa valtakunnallisella tasolla ja toimii ydinryhmien tukena.

HeHu-koordinaattori (HH1) vastaa alueensa HeHu-toiminnasta. Hän pitää huolta koulutuksista, työnohjauksesta ja jälkipuinnista, sekä vastaa tiedonkulusta HeHu-ryhmän ja yhteistyötahojen välillä. HeHu-koordinaattori tekee loppuraportit ja vastaa toiminnan kehittämisestä sekä säännöllisestä harjoittelusta yhteistyötahojen kanssa. HeHu-koordinaattorille tulee määritellä varahenkilö.

HeHu-kenttävastaava (HH2) vastaa HeHu-ryhmän toiminnasta onnettomuuspaikan yhteyteen perustetussa väliaikaisessa kriisikeskuksessa. Hän työskentelee sosiaali- ja kriisipäivystyksen johdettavana. Kenttävastaavana toimii päivystäjän nimeämä HeHu-ryhmän jäsen. Häneltä vaaditaan hyvää tilannetajua. Kenttävastaava vastaa käytännön yhteistyöstä, viestinnästä ja työnjaosta muiden toimijoiden kanssa kriisipaikalla. Tarvittaessa hän voi jakaa sosiaali- ja kriisipäivystyksen ohjeistaman HeHu-ryhmän toiminnan toimintapisteisiin ja nimetä kokeneet HeHu-työntekijät toimintapisteiden *ryhmänjohtajiksi* (HH3).

HeHu-päivystäjä vastaanottaa viranomaiselta tulleen hälytyksen ja käynnistää paikallisesti sovitun hälytysjärjestyksen. Päivystäjällä on käytössään toimintaohjeet ja ajantasaiset yhteystiedot HeHu-ryhmän kokoonpanosta ja prosessin etenemisestä. Päivystyksen tapa ja päivystyskierto sovitaan paikallisesti. Päivystysaikana työntekijän tulee olla sellaisissa työtehtävissä, että

hän voi vastata viranomaisen puheluun tai viestiin reaaliaikaisesti ja keskeyttää viranomaisen yhteydenoton tullessa välittömästi muut tehtävänsä.

HeHu-ryhmäläinen toimii valmiusryhmän hälytystehtävissä. Hän sitoutuu päivystämiseen, koulutuksiin, harjoituksiin, työnohjaukseen ja hälytystehtävän vastaanottamiseen. Ryhmäläisten määrä mitoitetaan alueen tarpeisiin sopivaksi.

Sanasto:

HeHu Henkinen Huolto

HeHu-ryhmäläinen - Kenttätyössä oleva seurakunnan työntekijä

HH1 HeHu-koordinaattori

HH2 Onnettomuuspaikalla vastaavana oleva HeHu-työntekijä

HH3 Onnettomuuspaikalla yksittäisen toimipisteen vastaavana oleva HeHu-työntekijä

HeHu-työntekijällä tulee olla riittävä kriisityön osaaminen, jonka lisäksi tarvitaan täydentävää HeHu-koulutusta. Työntekijällä tulee olla riittävät valmiudet toimia osana ryhmää viranomaisen johtamana erilaisissa tilannekohtaisissa tehtävissä. Koulutuksissa käytetään ulkopuolisia asiantuntijoita tarpeen mukaan ja tehdään yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Hiippakunnan HeHu-yhteyshenkilö ja HeHu-koordinaattori vastaavat koulutuksen toteutuksesta.

Työntekijä huolehtii ammattitaitonsa kehittämisestä osallistumalla säännöllisesti järjestettyihin täydennyskoulutuksiin. Ammattitaidon ja jaksamisen ylläpitoon kuuluu myös osallistuminen työnohjaukseen. HeHu-ryhmä harjoittelee toimintaa kriisissä sekä omatoimisesti että viranomaisten yhteistoimintaharjoituksissa. HeHu-toiminnassa hankittu kriisiosaaminen on työntekijän pääomana myös muissa työtehtävissä.

Toimintaan osallistumisesta aiheutuvat kulut korvataan voimassa olevan virka- ja työehtosopimuksen mukaisesti. Lisäksi HeHu-toimijoille voidaan maksaa paikallisen sopimuksen mukaan korvausta valmiustoiminnassa mukana olemisesta ja/tai päivystyskorvauksia. Työnantajan vakuutukset korvaavat työtehtävissä mahdollisesti sattuneet vahingot. Työnantajan ja toimintaan osallistuvien työntekijöiden kesken sovitaan työtehtävien sijaisjärjestelyistä. Seurakunnat hankkivat henkisen huollon tehtävissä tarvittavat välineet ja materiaalin.

6. Henkisen huollon valmiusryhmän toiminta

6.1. Hälytys

Hälytys tulee HeHu-päivystäjälle pääsääntöisesti vastuuviranomaiselta tai seurakunnalta. Kun HeHu-ryhmän toiminta käynnistetään sosiaali- ja kriisipäivystyksen pyynnöstä, paikalle menevä HeHu-ryhmä on osa psykososiaalisen tuen kokonaisuutta ja toimii sosiaali- ja kriisipäivystyksen alaisuudessa. Kun tehtäväkutsu tulee paikalliselta seurakunnalta, HeHu-ryhmä toimii paikallisseurakuntaa avustavana ryhmänä.

6.2. Päivystys

Hälytyksen tullessa **HeHu-päivystäjä** kirjaa tiedot onnettomuudesta ja resurssitarpeesta. Hän hälyttää HeHu-koordinaattorin ja valitsee kenttävastaavan tilannepaikalle. Päivystäjä kokoaa tarpeenmukaisen HeHu-ryhmän sovitulla ja säännöllisesti harjoitellulla tavalla. Ryhmäläiset voidaan hälyttää esimerkiksi ryhmättekstiviestillä, josta käy ilmi onnettomuustyyppi, toiminnasta vastaava henkilö ja kokoontumispaikka. Päivystäjä valitsee paikalle lähtevän ryhmän jäsenet, jos lähtijöitä ilmoittautuu enemmän kuin on senhetkinen tarve.

HeHu-päivystäjä jää odottamaan mahdollisia lisätietoja viranomaiselta ja pitää tarpeen mukaan yhteyttä HeHu-koordinaattoriin (HH1) ja kenttävastaavaan (HH2). Lisäksi sovitun käytännön mukaan HeHu-päivystäjä tai HeHu-koordinaattori (HH1) ilmoittaa onnettomuuspaikkakunnan kirkkoherralle, että HeHu-ryhmä on hälytetty seurakunnan alueelle. Tämä auttaa kirkkoherraa arvioimaan muita mahdollisia toimia ja resursseja kriisitilanteessa.

Mikäli HeHu-ryhmä toimii paikallisesti sovitusti myös päivittäisonnettomuuksissa (esimerkiksi kuolemantapauksissa) psykososiaalisen tuen antajana, usein käytännössä päivystäjä lähtee itse hoitamaan tehtävää. Tässä tilanteessa hänen tulee sopia varapäivystäjä vastaamaan päivystysnumeroon.

6.3. Tilanteessa

Päivystäjän lähettämän hälytyksen saatuaan **HeHu-työntekijä** kuittaa viestin ja vastaa pääseekö paikalle. Hälytyksen saanut keskeyttää muut tehtävänsä ja toimii hälyttäjän antamien ohjeiden mukaan. Mikäli lähtijöitä on jo ilmoittautunut riittävästi, työntekijä voi ilmoittaa jäävänsä kuulolle mahdollista myöhempää tarvetta varten.

On hyvä huomioida, että HeHu-ryhmäläisiä ei velvoiteta olemaan lähtövalmiudessa 24/7. Jokainen HeHu-ryhmään kuuluva arvioi annetun tilannekuvauksen perusteella, voiko hän ottaa tehtävän vastaan. Hän ilmoittaa hälytyksestä esihenkilölleen ja sopii siirtymisestään HeHu-toimintaan. Hälytyksestä huolimatta ensisijaisia työtehtäviä, jotka ajavat hälytyksen edelle, ovat jumalanpalvelukset, kirkolliset toimitukset, alle kouluikäisten tilaisuudet sekä leirit ja retket. Myös henkilökohtaiset syyt, kuten tehtävään soveltumaton terveydentila, voivat estää tehtävään osallistumisen.

HeHu-työntekijä huolehtii mukaansa tehtävään sopivan varustuksen: HeHu-liivi henkilökortilla, sään edellyttämä vaatetus, puhelin ja laturi, mahdollinen HeHu-valmiuslaatikko jne. Kun HeHu-työntekijä ottaa viranomaiselta tulleen hälytyksen vastaan, hän ei silloin ole käytettävissä peruseurakuntatyön tehtäviin. Työntekijä pysyy HeHu-organisaation osana koko tehtävän ajan, myös lepovuorojensa aikana.

Kenttävastaava (HH2) menee ilmoitetulle tilannepaikalle ja ilmoittautuu sosiaali- ja kriisipäivystyksen johtajalle. **HeHu-koordinaattori (HH1)** pitää yllä ajantasaista tilannekuvaa ja informoi siitä kenttävastaavaa. Hän pitää yhteyttä tarpeen mukaan viranomaisiin, paikallisseurakuntaan, hiippakuntaan ja Kirkkohallitukseen. Mikäli viranomaisyhteistyön tueksi perustetaan kokonaisuutta ohjaava johtokeskus, HeHu-koordinaattori liittyy tähän kutsuttuna mukaan.

6.4. Toiminta onnettomuuspaikalla

HeHu-työntekijät antavat henkistä tukea onnettomuuden jälkeen perustetussa toimintapaikassa yhteistyössä toisten kriisityön toimijoiden kanssa. Toimintapaikalle tullessaan HeHu-työntekijä ilmoittautuu kenttävastaavalle (HH2) ja toimii häneltä saamiensa ohjeiden mukaan. Ryhmäläiset pitävät kenttävastaavan tietoisena tilanteiden muutoksista ja havaitsemistaan tarpeista. HeHu-työntekijät voivat toimia työpareina muiden toimijoiden kanssa eri tehtävissä.

Kenttävastaava koordinoi HeHu-ryhmän käytännön toimintaa viranomaiselta saamiensa tehtävien ja ohjeiden mukaan. Hän toimii vastuuviranomaisen kanssa yhteistyössä ja välittää annettuja tehtäviä paikalla oleville HeHu-ryhmäläisille. Hän pitää HeHu-koordinaattorin (HH1) ajan tasalla onnettomuuspaikan tapahtumista. HeHu-koordinaattori(HH1) toimii taustalla kenttävastaavan ja päivystäjän tukena, huolehtii tiedonkulusta sekä sopii yhteistyöstä paikallisseurakunnan kanssa. Tilanteen pitkittyessä hän huolehtii vuoronvaihdosta yhdessä kenttävastaavan kanssa.

Kriisitilanteissa onnettomuusalueet ja kriisikeskukset suojataan sivullisilta henkilöiltä. Kirkon henkisen huollon tunnus on vihreä heijastinliivi, jossa on Suomen evankelisluterilaisen kirkon logo ja työntekijän henkilökortti. HeHu-liivi ja henkilökortti auttavat kirkon HeHu-työntekijöitä erottautumaan virkavastuullisiksi ammattilaisiksi kriisikeskuksessa. Paikallisseurakunnan työntekijöistä vain HeHu-organisaation jäsenillä on kulkuoikeus kriisikeskukseen.

Kriisikeskuksessa tukea tarjotaan onnettomuudelle altistuneille ja omaisille. Heidät kohdataan arvostavasti ja kiireettä. Toiminnassa huomioidaan kaikki tilanteessa mukana olevat ja kunnioitetaan heidän vakaumustaan. HeHu-työntekijä huolehtii osaltaan onnettomuuden uhrien ja heidän omaistensa yksityisyyden suojasta. Työntekijää sitoo vaitiolovelvollisuus.

Tiedottamisesta HeHu-organisaatiossa huolehtivat siihen erikseen määrätyt henkilöt. HeHu-työntekijä ei anna lausuntoja eikä jaa kuvamateriaalia onnettomuustilanteissa. Kriisiviestinnän tavoitteena on rajoittaa kriisin leviämistä sekä tukea asianosaisia ja auttavia organisaatiota kriisissä. Seurakunnan ja seurakuntayhtymän johto vastaa paikallisesta kriisiviestinnästä. Kirkon viestintä (KV) vastaa valtakunnallisesta kriisiviestinnästä ja tukee seurakuntia niiden viestinnässä.

6.5. Jälkityö

HeHu-toimintaa jatketaan niin kauan kuin vastuuviranomaisen mukaan sille on tarvetta. Toiminnan päättyessä paikalla olleet toimijat kokoontuvat yhteen välitöntä purkua varten joko kaikki yhdessä tai tarkoituksenmukaisissa ryhmissä. Kenttävastaava (HH2) varmistaa, että HeHu-toimijoille mahdollistuu tilanteessa tarvittava purku. Jokainen toiminnassa mukana ollut antaa lyhyen kuvauksen kokemastaan ja näkemästään. Tarvittaessa sovitaan jatkotoimenpiteistä. Jos oma päivystysvuoro vaihtuu ennen toiminnan päättymistä, päällimmäiset kokemukset on hyvä jakaa toisen ryhmäläisen kanssa ennen tilanteesta poistumista.

HeHu-ryhmän jäsenillä tulee olla mahdollisuus työnohjaukseen ryhmässä ja tarvittaessa myös kahdenkeskisiin tapaamisiin. Tehtävien lopuksi pidetään purkutilanne. Purkutilanteen jälkeen tehdään loppuarviointi, jossa arvioidaan henkisen huollon toimintaa kokonaisuudessaan. Tarvittaessa arviointiin voidaan pyytää mukaan yhteistyötoimijoiden edustajia. Kaikista käytännön tilanteista tehdään kirjallinen raportti.

7. Eettiset periaatteet henkisen huollon työntekijälle

1. Kirkon henkisen huollon tehtävänä on henkisen tuen antaminen onnettomuuden uhreille, heidän läheisilleen ja kaikille, joita onnettomuus on järkyttänyt.
2. Henkisen huollon valmiusryhmä muodostuu kriisityöhön koulutetuista kirkon työntekijöistä, joille HeHu-toimintaan osallistuminen on virkatehtävä.
3. HeHu-työntekijä sitoutuu toimimaan sovitun työnjaon mukaan HeHu-organisaatiossa. HeHu-ryhmä toimii tilanteen vaatimalla tavalla toimintaa johtavan viranomaisen alaisuudessa yhteistyössä toisten toimijoiden kanssa.
4. HeHu-työntekijä kohtaa ihmiset arvostaen, kiinnostuneesti ja kiireettömästi rinnalle asettuen. Toiminnassa huomioidaan kaikki tilanteessa mukana olevat ja kunnioitetaan heidän vakaumustaan.
5. HeHu-työntekijää sitoo normaali virkaan liittyvä vaitiolovelvollisuus. Hän huolehtii omalta osaltaan onnettomuuden uhrien ja heidän omaistensa yksityisyydensuojasta.
6. Tiedottamisen hoitavat siihen erikseen nimetyt henkilöt. HeHu-työntekijä ei anna lausuntoja tiedotusvälineille eikä jaa julkisesti kuva- tai muuta materiaalia onnettomuuspaikalta.
7. Työnantaja huolehtii HeHu-työntekijän ammattitaidosta. Työntekijä osallistuu säännöllisesti järjestettyihin koulutuksiin ja harjoituksiin, sekä työnohjaukseen tarpeen mukaan.